

THỬ' NGHIÊNNG TẠI NGHE LẠI CUỘCĐỜI

Mùa hè, có lần lái xe về từ một thị trấn nhỏ ở phía đông thành phố, sau bữa rượu ngất ngư với đám bạn cũ, xiêu lạc lâu ngày hỏi ra có đứa mất vợ, có đứa mất việc, có đứa mất ... mạng, hồng biết cảm khái tới đâu mà rượu nốc quá cỡ, tôi phóng xe mà không nhớ mình đã quá tuổi thí mạng cùn trên xa lộ (!?) ... (ôi cái thời vàng son của những anh-hùng-xa-lộ đâu còn nữa khi người ta khép rượu vào tội hình sự khi lái xe, làm mất luôn cái thú bặt mạng...dởm !)
.... mùa hè ở đây ngắn lắm, thời tiết cứ chơi trò cút bắt với mình hoài, nên gặp được ngày nắng ấm và vàng lờm là cả đến phụ lão cũng nghe như thanh xuân dù đã héo xèo mà vẫn cứ rục rịch chồi lên chồi xuống ...

... đường về hướng tây, cuối tuần lựa thưa xe cộ, ngày đã chạng vạng, cỏ hai bên đường rướm nắng, thứ nắng quái làm hực lên lòng ta cái lộng lẫy của sự thể tàn phai ... mặt trời đỏ gay rồi bầm tím, mặt lộ trắng băng, khoảng trống trước mặt thênh thang, hư vô hả hoác miệng, hạ hết kiến hai bên cửa, tay ghì mái lái, hai con mắt mở lớn đứng tròng, gió miền man thốc ngược, kim tốc độ chỉ trăm hai, xe xé gió vùn vụt, gió luồn vô xe thổi bùng bùng da mặt, thổi luồn vô áo thả nút ngực bung căng bùng phổi, tóc tai bay hối hã, tim đập giựt ngược, hơi rượu bốc lên, chân ga trĩ xuống, trăm ba ... trăm tư ... sàn xe run run ... tay lái run run ... chiếc xe như ngựa sút chuồng... một-xe-trong-cõi-hồng-trần-như-bay...

... thoáng chốc tôi như bay...

... thoáng chốc, miệng hư vô hả hoác...

... thoáng chốc, một ý nghĩ xẹt qua đầu, giả sử bây giờ buông tay... cái miệng hư vô tấp tấp... rồi phụp một cái. Hết. Ngon ơ !

... ngay lúc đó, tôi nghe từ cái máy CD mở lớn hết cỡ vọng ra tiếng hát "... trờ tới ". Cái gì ? Cái gì trờ tới ?...

Nhả chân ga, thò tay mò nút repeat... **ta nghiêng tai nghe lại cuộc đời, thì hỡi hùng, hoàng hôn trờ tới ...** Cái gì? Bấm ngược lại lần nữa ... **ta nghiêng tai nghe lại cuộc đời, thì hỡi hùng, hoàng hôn trờ tới ...** Trời ơi, thì hỡi-hùng-hoàng-hôn-trờ-tới ... trờ tới, hoàng hôn trờ tới... Tuyệt vời ! Tuyệt, tuyệt vời !

Vậy đó, lần đầu tôi nghe bài hát Tưởng Niệm của Trần Tử Thiêng vậy đó... **hoàng hôn trờ tới** , bốn chữ làm hồn vía tôi gĩa rượu, nhả chân ga, chộp đèn khẩn cấp, tấp lại bên lề xa lộ, trả số N, đốt điều thuốc, thả khói bay lẫn vào sương chiều đang lãnh đãng dâng lên, ngồi bất động nghe đi nghe lại mấy lần... **ta nghiêng tai nghe lại cuộc đời, thì hỡi hùng hoàng hôn trờ tới ...** Năm đó, đầu chừng tôi 55 tuổi.

Sao không là ... thì hỡi hùng, hoàng hôn ào tới, hay là hoàng hôn nhào tới, hay là hoàng hôn trào tới mà lại là ... hoàng hôn trờ tới ? Mà cái chữ " trờ " này phải nói nó thâm trầm thâm thúy thâm sâu quá mạng ! Ào tới nghe ra hung hăng quá đáng. Nhào tới nghe ra cộc cằn quá độ. Trào tới nghe ra cuống cuống quá mức. Không. Không ào, không nhào, không trào gì ráo trọi. Mà phải là trờ, nhất là đã **hỡi hùng** thì hoàng hôn chỉ có trờ tới là đúng điệu nhất. Nghiêng tai nghe lại cuộc đời (có lúc nào không, trên cái dòng đời đang trôi chảy phẳng phẳng, bỗng dừng khựng lại, nghe ngóng như có một cái gì đó đang rón rén đi tới, không vội vàng, rất từ tốn, mà lại chắc nịch, bước đi của thời gian, từng bước, từng bước một, rất đỉnh đạc, không xấn xả cũng không thập thò, không dọa nạt cũng chẳng rụt rè, chỉ độc một nhịp đều đều, lì lì ...) . Nếu đã có lần ngong ngóng như vậy thì chắc sẽ có lúc giựt mình hay hoảng hốt hay hỡi hùng khi chợt thấy hoàng hôn (chiều tà xé bóng, hay ... nét phôi phai, hay ... trờ hư hoại ... sự hủy diệt v.v... và v.v...) không phải đang lù lù ở đó mà là đang ... trờ tới. Trờ tới nghĩa là một giây, một sát na trước đó chưa có ở đó, trờ tới nghĩa là một giây, một sát na sau đó đã có ở đó. Trờ tới nghĩa là thời gian, không gian, tình yêu, hạnh phúc, đau khổ ... không ngừng động đậy, không ngừng chuyển hóa. Trờ tới nghĩa là vui mới đó đã buồn tức thì. Trờ tới nên mới có bàng hoàng, sửng sò, hốt hoảng, chết đứng, chết điếng... mới có hỡi hùng vì không nghĩ vậy mà lại vậy, vì tưởng là vậy mà lại không phải vậy... **đang nâng niu cuộc tình lộng lẫy, bỗng bất ngờ vụt mất trong tay ...**

tình chợt tới rồi tình vụt mất ! Trờ là dịch. Mọi thứ đều là một cuộc chuyển dịch không ngừng ...Thế giả như tư phù bất xả trú dạ !

Nghĩ vậy rồi mới thấy cái gọi là tài hoa của người viết nhạc... Nghĩ vậy rồi mới thấy thế nào là phút-linh-cầu-mãi-không-về mà bỗng không... rồi-về-cái-một.

Ờ, có những chữ, những nghĩa, những hình tượng, thi ảnh bắt gặp trong một câu thơ, câu văn của ai đó làm mình khoái tai, vui mắt, sửng sờ, sững rân cả mình mây. Rồi lại tưởng mấy ông đó (cái loài nghệ sĩ đó) chắc là phải kỳ khu dữ lắm để tìm cho ra cái chữ đó, ngay lúc đó, đặt vào chỗ đó... như không có chữ nào khác, không có lúc nào khác, không có chỗ nào khác nữa. (kiểu như mấy ông thầy tàu hồi xưa vẽ rồng vẽ phần nào thì vẽ cũng được mà tới chùng vẽ mắt thì phải tắm rửa sạch sẽ, chải tóc gọn gàng, ăn mặc tươm tất, thắp phiến hương trầm rồi mới xắn tay áo chấm mực phóng bút điểm nhãn một cái là rồng bay vù lên... mất tiêu). Cái giờ phút "thiên liêng" mà Vũ Hoàng Chương gọi là "phút linh" đó thật ra sao nghe có vẻ trầm trọng hóa vấn đề. Dĩ nhiên cũng không thể tào lao quá mức như mấy ông tây ở bên ... tây cái hồi phong trào thơ mới-tự do-tân hình thức gì gì đó làm thơ theo kiểu fatal viết sẵn một mớ chữ rồi bỏ vào cái nón dơ cao lên khỏi đầu rồi ... xốc xốc lắc lắc ... rồi bóc ra chữ nào thì viết ra giấy ngay chữ nấy ... rồi gọi đó là ... thơ !

Cho tới giờ tôi vẫn tin viết văn mà nhất là làm thơ là một công việc dùi-mài-ngọc-bát-trác-bất-thành-khí. Làm, sửa, sửa, làm. Chăm chút như chuyện dũa móng tay hay tỉa lông mày cho người đẹp. Có điều, đó là làm thơ ... thường-thường. Còn thơ không-thường thì lại là chuyện khác. Đó là một bất ngờ. Bất ngờ hoàn toàn. Mà đã gọi là bất ngờ thì không có chuẩn bị, sửa soạn, sắp xếp (hay là đã chuẩn bị, sửa soạn, sắp xếp đâu đó trong tiềm thức hay huốt trong vô thức không chừng ?). Ngẫu nhiên, tự dưng, bỗng không ... thơ tới là tới. Mà hồng tới là bí, hồng bí thì cũng làm cho có... vẫn cho vui vậy thôi. Một câu là thơ mà một chữ thôi cũng đủ làm nên thơ. Đọc lại hơn ba ngàn câu lục bát của Nguyễn Du trong Đoạn trường tân thanh sẽ thấy rõ. Câu nào cũng là lục bát mà hồng phải câu nào cũng là "thơ". Đâu-lòng-hai-ả-tổ-nga-Thúy-Kiều-là-chị-em-là-Thúy-Vân mà thơ cái nỗi gì. Cái kiểu người-lên-ngựa-kẻ-chia-bào-rừng-phong-thu-đã-nhuộm-màu-quan-san hay cánh-hồng-bay-bồng-tuyết-vời-đã-mòn-con-mắt-phương-trời-đăm-đăm không phải chỗ nào cũng có. Đó là những viên ngọc trai thiên nhiên nằm lẫn lộn giữa mớ ngọc trai nhân tạo của thợ cấy Nhật Bản. Đúng cái lúc lá cây phong nhuộm đỏ rừng phong thì người ta chia tay, ông thi sĩ nhìn người ta bịn rịn (sao mà khỏi rưng rưng) rồi gọi màu đỏ rừng phong (lao xao lấp xấp y kiểu rưng rưng) là màu-quan-san thì thật là hết ý. Cái liên tưởng chớp nhoáng giữa một màu lá cây và một ý niệm chia ly làm thành một thứ màu mà không ông họa sĩ nào pha được. Màu-quan-san. Mà từ đâu Nguyễn Du "pha" ra cái màu không có trong bảy sắc cầu vồng ? Nơi miền ngôn ngữ trong thùy não trái của Nguyễn Du đã có gì xảy ra khi làm thơ mà tới nỗi ấy chớ tôi chắc dù ông Nguyễn miệng ăn nói có đeo đeo tới đâu trong khi trò chuyện cũng không kịp "nói" ra cái màu quan san đó. Khi nói chuyện là một người và khi làm thơ, người ta hóa thân (métamorphose) thành một người khác ?

Có lúc ông Trần Hoài Thư đóng đồn ở tuốt trên cao, buồn quá ông làm thơ.

**Anh ở trên này, mây dùn mây
Mây anh hót, hót hoài không hết
Chim thì ít làm sao nghe tiếng hót
Mà em thì xa, tiếng hát cũng xa...**

Mây thì dùn mây, chuyện này ai cũng biết. Có điều mây-anh-hót-hót- hoài-không-hết thì không ai làm họa chẳng có mấy ông thi sĩ cứ hay ở tuốt trên ... mây. Người ta thường thì đi hót lá, đi hót rác (hay bảnh hơn là đi hót ... hụi chớ ai mà đi hót ... mây). Chạy xe qua mấy cái đèo cao nhiều bữa cũng thấy mây vắt lơ lửng ngang tầm cửa xe, vói tay ra vớt thử, thấy tay không ... thì cũng chỉ là đùa chơi cho quên đường dài, chớ ai mà có chủ đích kỳ vậy. Vậy mà ông lính thú xa nhà lâu ngày cứ hay hót mây. Vậy mà chữ "hót" ở đây đặc địa hết sức. Phải lúc đó tính nhà lính mạnh hơn tính nhà thơ, ông viết mây-anh-quét-quét-hoài-không-hết thì hồng hồng là mây mà hồng chừng thơ cũng vắng luôn mất tiêu. Ông không quét, ông hót, ông quơ tay hót mây nên nghe ra phiêu bồng lãng lớt thơ thần thần thơ ghê. Mà cũng lại vừa trần tục nữa. Hình ảnh của động tác thì phiêu bồng mà ý nghĩa của động tác thì trần tục. Hót là quơ, là gom rồi bung rồi ôm (không biết là bao nhiêu trong đó mà chắc chắn là nhiều hơn một) rồi hất đổ đi. Hót không phải là nhặt, là lượm. Nhặt, lượm mỗi lần chỉ có một. Hót là nhiều lắm, là nóng ruột lắm, là nhớ thắc thèo, là nhớ quay quắt mà cứ bị mây (hay đời !) án hoài, nên dang tay ra xô cho lẹ, hót cho sạch hết cái mớ cản trở làng chàng để không chừng thấy được mặt người thương. Có thấy được cái mặt nào không thì là chuyện khác. Nhưng chỉ nội cái động tác dang tay ra hót-mây là đã đủ ăn tiền. Ông lính ở ở tuốt trên cao, cao mịt, vợ con nhân tình nhân nghĩa gì cũng thấp títt mù dưới mấy lớp mây-tần-linh. Nhớ quá, không làm gì được, ông ra tay hót-mây để thấy lại một người dưới phố dù chắc quyết là không thấy được. Biết là không được mà vẫn cứ làm. Tình ở đó và thơ ở đó. Cái động tác vì ngộ nghĩnh nên dễ thương hết sức. Ngộ nghĩnh vì ngu ngơ, vì ngớ ngẩn, vì ngây thơ (thi sĩ có phải là cái loại người ngây thơ nhất trần đời hay không !?) Hồng ngây thơ sao lại dang tay hót mây, hồng ngây thơ sao lại làm như thật cái chuyện không làm được... ngây thơ, rồ dại, hay khờ khạo... gì đi nữa thì tôi chắc cái người được gọi là "em" trong thơ đó mà không cảm động, không rưng rưng, không thút thít khi nhận được bài thơ ... Vậy là thơ có "thơ" rồi chớ gì ?

Làm thơ là bắt, là chụp, là hót, là quơ quào sao cho kịp lúc cái ý, cái chữ "thần", cái "thơ" vừa nháng qua đầu. Chụp hồng kịp là thôi rồi, khỏi thơ vớ thần gì nữa! Người ta hay kể chuyện thôi-xao của Giả Đảo như để cầu chứng cho tính kỳ xảo tuyệt cùng của cái gọi là làm thơ. Có điều nghe ra sao có vẻ gượng ép thế nào. Tôi vẫn khoái cái lối liên hoa thất bộ của Tào Thục hơn nhiều. Thơ là hồn nhiên. Thơ là phiêu hót. Thơ là đưng đầu làm đó. Thơ là vẩy-bút-làm-mưa-gió. Thơ là **ba-ngành-thế-giới-vo-tròn-nhỏ-lên-giọt-mực-chi-còn-trang-thơ** (*) Suông sẻ. Mạch lạch. Một hơi.

Ngồi cắn bút mà tìm thơ chẳng thà đi mài mực mượn cho người ta viết đơn hầu tòa hồng hồng còn huê dạng hơn nhiều.

Có lần bày rượu ra hàng ba, nói chuyện làm thơ với Hoàng Xuân Sơn, để truy tìm nguyên ủy chữ nghĩa trong thơ, cả hai bàn qua tán lại tới chất cạn ba chai vang đỏ mà bí nhiệm vẫn hoàn là bí nhiệm. Ngôn ngữ thơ ở đâu ra mà không có trong mớ ngữ vựng hằng ngày. Cũng người cũng tình đó. Cũng thân cũng tâm đó. Mà sao lời trong đời không giống lời trong thơ. Sao lời trong thơ thì trơn tru châu ngọc. Mà lời trong đời thì lục cục lòn hòn. Thì cũng tự phát, cũng bốc đồng, cũng một mạch ... mà chữ nghĩa thì khác hẳn. Không lẽ có một Nàng Thơ thiệt. Nàng ăn ở liêu trai với chàng, rồi thỉnh thoảng thì hà hơi móm lời cho chàng, choàng vai cầm tay chàng viết nên những câu lục bát... đồng thiếp.

(thơ cũ như là áo xưa chút hương theo gió chút mùa gởi trăng chút phân vân duệt tơ tằm chút mình lẩn chút trăm năm bụi ngủi chút thân da thịt sần sùi chút tà dương sợi sấm soi tuổi đời) (**)

Thơ đẹp như ... thơ.

Sao vậy, sao làm được vậy ? Chữ nghĩa ở đâu mà mượn mà mà khuây khỏa mà êm ái mà ngọt lim lịm...

Đọc thơ mà như nghe lại hơi ai hà lên ngắn cổ, mát rượu những trưa hè xưa...

nét ơ !
chiều
tấy không cùng
đêm như hoa tưng
như lòng lộng
trăng
miệng cười
thèm ? nhớ môi chẳng ?
cắn đôi hạt ngọc vỡ
mảnh mảnh
tim (**)

Thôi nói hoài cũng không tới đâu, tìm hiểu hoài cũng chỉ tội cho mấy chai vang đỏ vang trắng, đã chiều đãi tới ráo cạn mà thơ thì vẫn mãi mãi là một... niềm bí ẩn.

Nhưng dấu bí ẩn tới đâu, anh làm được thơ anh khoái, tôi đọc được thơ tôi khoái ... mấy cái chữ mấy cái câu hay kỳ cục ... trờ, hốt, bần bật, vo tròn... hay cho-dù-lịch-sử-đau-bầm-dập... hay hãy-tin-rằng:-thịt-xương-liền-vào-trong-muôn-kiếp-lạm-tiền-duyên-nhau... cứ trở tới trở lui trong đầu, những khi...

Cũng đủ rồi há!

Hãy nghiêng tai nghe lại cuộc đời...

... đâu đó, vẫn âm âm những lời,

những chữ...

... nghe êm ru như tiếng ai dỗ ngọt giữa mớ âm thanh cuồng nộ của một thế giới đã ... hóa điên.

Cao Vị Khanh

(*) Toại Khanh

(**) Hoàng Xuân Sơn